

Datum

2021-10-08

Diariernr (åberopas)

A341.309/2021

Saknr

000

Er referens

Ju2021/02070

Regeringskansliet

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L4@regeringskansliet.se

Betänkandet En ny lag om ordningsvakter m.m. (SOU 2021:38)

1 Sammanfattning

Polismyndigheten är positiv till utredningens förslag till nytt regelverk för ordningsvakter. Polismyndigheten tillstyrker det utökade användningsområdet för ordningsvakter och att ordningsvakter ska få utökade befogenheter. Därutöver föreslår Polismyndigheten att ordningsvakter ska få vissa ytterligare befogenheter och att deras möjligheter att ingripa samt biträda polisen ska förtydligas.

2 Polismyndighetens synpunkter

Polismyndigheten framför nedanstående synpunkter på förslagen i betänkandet som myndigheten vill kommentera särskilt.

2.1 Användning av ordningsvakter

Polismyndigheten är positiv till förslaget att användningsområdet för ordningsvakter ska utökas och att de ska få medverka till att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt främja trygghet.

Enligt 5 § förslaget till lagen om ordningsvakter ska tillstånd inte krävas för Polismyndighetens användning av ordningsvakter i myndighetens egen verksamhet. Polismyndigheten är positiv till förslaget och vill att detta ska framgå med tydlighet i förarbetena.

Polismyndigheten ser en fördel med att få möjlighet att anställa ordningsvakter för att bistå poliser i yttre tjänst eller att kunna upphandla en sådan tjänst från ett bevakningsföretag. Polismyndigheten ser också en fördel med att kunna använda redan tjänstgörande ordningsvakter på en annan plats än där de tjänstgör, t.ex. för att få stöd med att upprätthålla ordningen. Detta avser både situationen att Polismyndigheten kan leda ordningsvakter mellan olika platser, områden eller verksamheter där tillstånd att använda ordningsvakter finns,

men också till en plats eller ett område som inte omfattas av beslut om användning eller där tillstånd inte krävs.

Polismyndigheten uppfattar att undantaget från tillståndskravet i 5 § 3 innebär att fler ordningsvakter kan anlitas på en servering än det antal som har föreskrivits i beslutet om serveringstillstånd. Om så inte ska vara fallet bör detta tydliggöras.

Polismyndigheten anser också att giltighetstiden för beslut om tillstånd att använda ordningsvakter ska kunna förlängas tre år i taget i stället för högst två år, med hänsyn till att det första tillståndet får bestämmas till tre år.

2.2 Polismyndighetens ledning och kontroll av ordningsvakter

Polismyndigheten anser att 11 § andra stycket förslaget till lagen om ordningsvakter bör förtydligas så att det framgår att en ordningsvakt har en skyldighet att följa dels en polismans anvisning att träda i tjänst, dels att biträda polismannen utanför den plats, det område eller den verksamhet som enligt tillstånd får ha ordningsvakter och där ordningsvakten tjänstgör.

2.3 Förordnande av ordningsvakter

Polismyndigheten tillstyrker förslaget om att förordnande av ordningsvakter särskiljs från tillstånd att använda ordningsvakter samt att frågorna var och för vilka ändamål bedöms inom ramen för det sistnämnda. Detta bör medföra en mer ändamålsenlig ordning än den nuvarande och välkomnas därför.

2.3.1 Beaktande av intressekonflikter

Polismyndigheten anser att ordningsvakter inte ska få tjänstgöra i egen verksamhet, t.ex. på en restaurang som de äger direkt eller indirekt, eftersom intressekonflikter riskerar att uppstå. Om en ordningsvakt tillåts att tjänstgöra på en egen restaurang kan intresset av att exempelvis behålla serveringstillståndet komma i konflikt med rapporteringsskyldigheten till Polismyndigheten. En begränsning som hindrar sådana situationer kan införas vid förordnande av ordningsvakter eller tillstånd att använda ordningsvakter.

2.3.2 Placering i säkerhetsklass

Polismyndigheten anser att det bör framgå av lagstiftningen om vissa ordningsvakter bör placeras i säkerhetsklass enligt 3 kap. 5 § säkerhetsskyddslagen. Det bör även framgå av förarbetena om samtliga ordningsvakter eller vissa av dem bör eller ska placeras i säkerhetsklass 3 med anledning av att de medverkar i polisiär verksamhet och kan få tillgång till känsliga uppgifter om polisens arbete och förmåga, men även känsliga uppgifter om t.ex. objekt som de bevakar.

2.3.3 Avgifter

2.3.3.1 Ansökningsavgift

Enligt 19 § första stycket förslaget till förordning om ordningsvakter ska avgiftsklass 2 tillämpas för ansökningsavgiftens storlek. Avgiften motsvarar inte Polismyndighetens kostnader för den praktiska delen av lämplighetsprövningen, varför det behövs en lämplig finansieringslösning.

2.3.3.2 Utbildningsavgift

Polismyndigheten föreslår att det i 19 § andra stycket förslaget till förordning om ordningsvakter regleras att Polismyndigheten får betala tillbaka en del av avgiften om en ordningsvakt avbryter utbildningen, såvida inte 13 § avgiftsförordningen är tillämplig i sådana situationer (jfr 19 § första stycket i förslaget).

Polismyndigheten anser att det behöver förtydligas att avgiften gäller för respektive utbildning. Detta medför en ändring av 19 § andra stycket förslaget till förordning om ordningsvakter. Andra stycket bör ändras till ”För fortbildningen *respektive* den särskilda utbildningen är avgiften 5 000 kr.”

2.3.4 Ansökan om förordnande

Polismyndigheten anser att den andra punkten om intyg för utbildning ska tas bort i 4 § förslaget till förordning om ordningsvakter. Polismyndigheten får då möjlighet att genomföra en lämplighetsprövning av den som ansöker om förordnande innan utbildningen har påbörjats eller slutförts. Om så inte sker riskerar den sökande att genomgå utbildningen men sedan inte godkännas vid en avslutande lämplighetsprövning. En sådan ordning skulle leda till onödiga kostnader och tidsspillan både för enskilda och myndigheten.

2.3.5 Finansiering av utbildning

För att få önskvärd effekt av förslagen i betänkandet är finansieringsfrågan av vikt. Finansiering behöver säkerställas för kostnader som avser utvecklingsarbete och uppstart av utbildningarna samt kostnader för att bedriva utbildningsverksamheten. Därtill behövs en finansieringslösning för lämplighetsprövningen. Polismyndigheten vill framhålla att det för närvarande finns ett ackumulerat underskott för utbildningsverksamheten avseende ordningsvakter, som t.o.m. juli 2021 uppgick till 161 miljoner kronor för åren 2007-2021. Inför ikraftträdandet av den nya lagstiftningen bör en finansieringslösning klargöras. Sedan bör utbildningsavgifterna anges exklusive mervärdesskatt vid anslagsberäkningarna.

2.3.6 Bevis om förordnande

Polismyndigheten föreslår en ändring av 8 § förslaget till förordning om ordningsvakter så att paragrafen får en teknikneutral utformning. Myndigheten arbetar för en utökad digitalisering där bevis i framtiden bör vara digitala i stället för fysiska.

2.4 Avstängning och återkallelse av ordningsvaktsförordnande

Polismyndigheten förordar att ett tillägg görs för avdelningen för särskilda utredningars skyldighet att lämna uppgifter till Polismyndighetens rättsavdelning som kan medföra att en ordningsvakt bör stängas av. Tillägget medför att ordningsvakter behandlas på samma sätt som en anställd inom Polismyndigheten i de fall avdelningen har en skyldighet att underrätta Polismyndigheten om sådana omständigheter som kan ha betydelse för om en anställd ska stängas av. Förslaget till 14 a § förordningen om handläggning av ärenden om brott av anställda inom polisen och vissa andra befattningshavare kan exempelvis kompletteras med en tredje punkt som lyder: *”omständigheter som kan vara av betydelse för bedömningen av om den som innehar förordnande som ordningsvakt bör stängas av från sin tjänstgöring på grund av misstanke om brottslig gärning eller annat grovt olämpligt beteende.”*

2.5 Ordningsvaktens ingripanden och befogenheter

Polismyndigheten välkomnar förslagen om utökade befogenheter för ordningsvakter. Polismyndigheten anser att dessa kan utökas ytterligare och behöver förtydligas i enlighet med vad som anges nedan.

2.5.1 Generellt om ordningsvaktens befogenheter

Polismyndigheten anser att den nya lagen om ordningsvakter ska innehålla en uttömmande uppräkningslista av de befogenheter en ordningsvakt har (jfr skyddslagen för skyddsvakter). Det är i nuläget svårt att överblicka ordningsvaktens befogenheter att ingripa. Dessa förekommer i en mängd författningar som inte alltid tar sikte på ordningsvakter eller ger klara besked om vilka exakta regler som är tillämpliga. Detta skapar osäkerhet kring vad en ordningsvakt har rätt att göra, vilket är till nackdel för både ordningsvakter och allmänheten samt ytterst en fråga om rättssäkerhet. I 13 § nya lagen om ordningsvakter hänvisas till regelverk som innehåller bestämmelser om befogenheter. Denna sammanställning skulle med fördel kunna utvecklas och preciseras.

Polismyndigheten anser att ordningsvakter ska ges ett eget lagstöd för gripande i den nya lagen om ordningsvakter (jfr skyddslagen för skyddsvakter). Ordningsvakter bör i sin yrkesutövning inte behöva stödja sig på den rätt till gripande som tillkommer envar enligt 24 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken. Det vållar rättsliga problem då denna rätt inte är en befogenhet för ordningsvakter eftersom den tillkommer vem som helst. Den konstruktion som föreslås i 13 och 14 §§ lagen om ordningsvakter bör skrivas om då den inte förenklar utan i stället bygger vidare på ett komplext system.

2.5.2 Ingripanden med stöd av 13 a-c §§ polislagen

För Polismyndigheten är det angeläget att ordningsvakter kan bistå och underlätta för polisen vid ingripanden enligt 13 a-c §§ polislagen. Vid dessa ingripanden, som kan innebära att personer avvisas eller avlägsnas, finns ofta ordningsvakter tillgängliga på platsen eller i närheten.

Som Polismyndigheten uppfattar förslaget till 11 § lagen om ordningsvakter ger regeln Polismyndigheten rätt att beordra en ordningsvakt som finns tillgänglig på platsen att biträda polisen vid ingripanden enligt 13 a-c §§ polislagen. Om denna tolkning inte skulle vara avsedd bör det särskilt regleras att så är fallet.

2.5.3 Utföra transporter

Polismyndigheten är positiv till utredningens förslag att ordningsvakter ska ges befogenhet att utföra transporter av omhändertagna personer efter medgivande från Polismyndigheten enligt 13 § polislagen och lagen om omhändertagande av berusade personer m.m.

Polismyndigheten anser också att ordningsvakter ska ges befogenhet att, efter beslut från Polismyndigheten, utföra avlägsnande och utvidgat avlägsnande av personer enligt 13 a-c §§ polislagen genom att föra eller transportera dessa till en anvisad plats. En sådan ordning skulle avlasta Polismyndigheten och sannolikt leda till effektivitetsvinster. Polismyndigheten anser att ordningsvakter i förekommande fall bör ha en skyldighet att biträda Polismyndigheten.

För att en befogenhet för ordningsvakter att transportera omhändertagna ska uppnå sitt syfte krävs att det föreskrivs att ordningsvakter som färdas i motorfordon har rätt att bryta mot vissa trafikföreskrifter. Detta för att säkerställa att de lagligt kan framföra, stanna och parkera fordonet när de utför uppgiften. De behöver bl.a. kunna köra fram till och stanna eller parkera på de platser där ett omhändertagande har skett, som vid en tunnelbanestation. De kan då behöva bryta mot lokala trafikföreskrifter. Därför föreslår Polismyndigheten att ordningsvakter som på uppdrag av Polismyndigheten utför transporter ges uttrycklig rätt att bryta mot de trafikföreskrifter som kan behövas (jfr 11 kap. trafikförordningen). Även ordningsvakter som har till uppgift att tjänstgöra på platser med fordon där fordonstrafik är förbjuden bör beaktas.

2.5.4 Förstöra beslagtagna alkohol

Polismyndigheten är positiv till förslaget att ordningsvakter ska ges befogenhet att förstöra beslagtagna alkohol av ringa värde, men anser att så ska ske utan beslut från Polismyndigheten.

2.6 Övriga frågor om ordningsvakter

2.6.1 Tystnadsplikt

I 15 § förslaget till lag om ordningsvakter angående ordningsvaktens tystnadsplikt bör "*rikets säkerhet*" ersättas med "*Sveriges säkerhet*" för att harmonisera med begreppet i säkerhetsskyddslagen. För att tystnadsplikten ska omfatta underrättelseinformation, vilket är önskvärt, behöver "*utreda och lagföra brott*" ändras till "*bekämpa och lagföra brott*".

Av lagtexten bör även framgå att ordningsvakters tystnadsplikt inte ska gälla i förhållande till Polismyndigheten, eftersom ordningsvakter ska stå under Polismyndighetens ledning och kontroll. Det bör också förtydligas att Polismyndigheten utan hinder av sekretess ska kunna dela information till ordningsvakter, som behövs för deras tjänstgöring.

2.6.2 *Straff*

Det bör förtydligas att straffbestämmelsen i förslaget till 16 § lagen om ordningsvakter endast träffar *den som använder* ordningsvakter utan att ha rätt till det och inte ordningsvakten.

2.6.3 *Anmälan om barn som far illa*

Det bör förtydligas att ordningsvakter ska ha en skyldighet att enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen göra en anmälan till socialnämnden om de i sitt arbete uppmärksammar att barn far illa.

2.7 Tillsyn och kontroll av anställda vid auktoriserade bevakningsföretag

2.7.1 *Förslag till ny ordning*

Polismyndigheten avstyrker att kravet på registerkontroll enligt säkerhetsskyddslagen vid provning av anställda i bevakningsföretag tas bort, det s.k. kravet på medborgerlig pålitlighet. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har olika uppdrag och har inte tillgång till samma uppgifter. Om Säkerhetspolisen inte längre ska göra någon registerkontroll kommer de personer som inte borde godkännas på grund av uppgifter som endast förekommer i Säkerhetspolisens register inte att upptäckas. Antalet personer som förekommer i Säkerhetspolisens register och uppmärksammas genom dagens provning är inte försumbart (jfr avsnitt 10.10).

2.8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya lagen om ordningsvakter föreslås träda i kraft den 1 juli 2023. Enligt övergångsbestämmelserna ska ett förordnande som har meddelats före ikraftträdandet, som huvudregel, fortsätta att gälla därefter, dock längst till utgången av år 2024. För att minska tröskeeffekterna föreslår Polismyndigheten att förordnanden som har beslutats före ikraftträdandet ska kunna gälla 3 år.

En minskning av tröskeeffekten har betydelse för Polismyndighetens möjlighet att utbilda både nya sökanden och befintliga ordningsvakter. Utredningens förslag medför att Polismyndigheten kommer att behöva utbilda samtliga drygt 8 000 befintliga ordningsvakter innan deras förordnanden upphör att gälla senast den 31 december 2024. Därefter torde

Polismyndigheten i några år främst genomföra grundutbildningar för nya sökande (ca 800 per år).

3 Konsekvenser för Polismyndigheten

Polismyndigheten bedömer att ytterligare medel kommer att behöva tillföras myndigheten med anledning av bl.a. ökad utbildningsverksamhet, handläggning av nya ärendetyper och utökad tillsynsverksamhet.

Förslaget om införande av tillståndsprovning för att få använda ordningsvakter innebär att en ny typ av ärenden tillkommer som Polismyndigheten ska handlägga utöver ärendena om förordnande av ordningsvakter.

Polismyndigheten uppskattar att det initialt kommer att leda till att ca 4 200 ansökningar prövas. Även förslaget att Polismyndigheten ska kontrollera sökande och yttra sig till länsstyrelserna i fråga om dem som ska prövas för anställning i bevakningsföretag innebär att myndigheten åläggs en ny uppgift som kommer att kräva ökade resurser för att kunna handlägga de ca 8 000 förfrågningar som väntas. Att handlägga dessa skulle uppskattningsvis kosta myndigheten sammanlagt ca 100 miljoner kronor. Handläggning av ansökningar om förlängning av tillstånd att använda ordningsvakter bör sedan komma i fråga vart tredje år. Medel behövs också för att utveckla det nya tillståndsförfarandet.

Detta remissvar har beslutats av rikspolischefen Anders Thornberg efter föredragning av juristen Cassandra Utas Stokic. I den slutliga handläggningen har bl.a. även deltagit avdelningscheferna Gunilla Hedwall, Johan Olsson och Tomas Landeström, enhetschefen Patric Granath, gruppchefen Annika Hägg, poliskommissarien Stefan Andersson, processledaren Lars Sjöberg, processutvecklaren Martin Söderstam och handläggaren Alexandra Vargsaga.

POLISMYNDIGHETEN

Anders Thornberg

Cassandra Utas Stokic

Kopia till

Justitiedepartementet (PO)
Arbetstagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli